

Znepokojivá je též absence schopnosti zvládat celou řadu globálních problémů koordinovaně na globální úrovni.

V potaz je nutné brát i dopady globální finanční a ekonomické krize, jejíž příčinou byla krize americké ekonomiky koncem první dekády 21. století. Jeden z předních českých ekonomů a bývalý ministr v polistopadových vládách Vladimír Dlouhý při příležitosti návštěvy nového amerického prezidenta Baracka Obamy v Praze v dubnu 2009 napsal: „Tato krize také znamená ztrátu postavení ve světě jak americké (a též evropské) ekonomiky, tak dolaru; ten zůstane rezervní měnou, ale v menší míře. V Davosu to naznačil premiér Putin a nyní guvernér čínské centrální banky: tyto země (i další) by ochotně investovaly své přebytky do jiné měny. Navíc je znovunastartování americké (a s ní evropské) ekonomiky dost podmíněno udržením hospodářského růstu v tzv. BRICs (Brazílie, Rusko, Čína a Indie) a při významném vlivu státu (a strany) na čínskou ekonomiku lze s nadsázkou říci, že americké oživení je, alespoň v krátkém období, v rukou čínských komunistů. A nutno přiznat, že Čína spolupracuje jak nikdy předtím – nejen v měnové oblasti, ale poslední data naznačují ekonomický růst alespoň v některých sektorech (infrastruktura). Nicméně, ani USA, ani EU nemají další osud pod kontrolou.“¹

Hlavním cílem této monografie je analýza současného politického, ekonomického a bezpečnostního vývoje čtyř zmíněných mocností – Brazílie, Ruska, Indie a Číny – a jejich předpokládaný vývoj, a to i v souvislosti s aktuálními a perspektivními trendy v oblasti globálního vládnutí. Je totiž nesporné, že spolu s dalšími klíčovými globálními aktéry – Spojenými státy a Evropskou unií budou ovlivňovat budoucí podobu světového vývoje. V mnoha ohledech budou též na základě své rostoucí politické a ekonomické moci prosazovat vlastní politické představy a koncepty, které jsou a zřejmě nadále budou odlišné od „západních“ norem. I proto je v monografii věnována velká pozornost jejich vztahům právě k Evropské unii a Spojeným státům. Součástí publikace jsou i čtyři scénáře možného globálního vývoje, které akcentují rostoucí roli BRIC, a příloha obsahující klíčové statistické údaje o BRIC.

Ambicí této publikace rozhodně není naprosto vyčerpávajícím způsobem postihnout celou šíři dané problematiky, spíše poukázat na některé klíčové trendy, a to i v širších geopolitických a bezpečnostních souvislostech, jež jsou zatím zvláště v českém diskurzu buď opomíjeny, nebo nepříliš známy.

1. AKTUÁLNÍ STAV A PERSPEKTIVY GLOBÁLNÍHO VLÁDNUTÍ A JEHO NEZÁPADNÍ AKTÉŘI

Globální vládnutí sestává z množiny institucí, procedur a sítí, které navzájem ovlivňují kolektivní rozhodnutí (dohody, regulace, specifické volby) potřebná ke zvládnutí globálních problémů. Potřeba zvládat problémy globální povahy – vládnout globálně – je indukována především procesy globalizace.

Porozumění těmto procesům – a pokusům je zvládat na úrovni racionální kolektivní akce – je zatím v samotných počátcích. Přesto existuje většinově sdílené teoretické východisko, o něž je možné se opřít. Je reprezentováno třemi významnými definičními znaky globálního vládnutí:

1. víceúrovňovostí (globální vládnutí je realizováno paralelně na různých hierarchických úrovních, nemůže se tedy omezit např. jen na úroveň národního státu);
2. pluralitou regulátorů (globální vládnutí užívá kromě tradičních nástrojů státní moci a správy i další regulátory a aktéry, především trh, občanský sektor a sdělovací prostředky);
3. existencí nehierarchických sítí (globální vládnutí nemůže sázet jen na hierarchie; je neseno i horizontálními vazbami, propojují je formální i neformální informační, komunikační i akční sítě aktérů).

Z prvního definičního znaku globálního vládnutí vyplývá, že pod vlivem globalizace dochází k postupnému, leč nezadržitelnému oslabování dříve výsostného postavení národních států; ty odevzdávají (dobrovolně i nedobrovolně) významnou část své formální i neformální rozhodovací autority jak nadřazeným mezinárodním či nadnárodním strukturám, tak v decentralizačním procesu svým vlastním regionům a municipalitám.

Druhý definiční znak globálního vládnutí vystihuje reálný ústup států v postupující „dělbě práce“ mezi nimi a dalšími aktéry z komerčního i občanského sektoru. Sdílení pravomoci, odpovědnosti, ale i vzájemné závislosti mezi aktéry trhu a státu vyjádřil už před desetiletími pregnančně

¹ Dlouhý, V.: Po cestě do pekel se můžeme svést i my. MF Dnes, 2. dubna 2009, s. 10.

Charles Lindblom.² V posledních desetiletích se na scéně stále výrazněji prosazují i aktéři občanského sektoru³ a samozřejmě média.

Třetí definiční znak globálního vládnutí souvisí s novými možnostmi informačních a komunikačních technologií, je analyticky nejhůře postižitelný, nicméně zásadně ovlivňující jeho povahu a možnosti uplatnění: jde o existenci a aktivity nehierarchických sítí, které mohou mít fluidní, ale zároveň velmi akční povahu.⁴

Globální vládnutí v současném světě prochází velmi komplikovanou etapou vývoje, která má celou řadu jak pozitivních, tak i negativních rysů. Renomovaní autoři především pochybují o schopnostech současné podoby globálního vládnutí adekvátně reagovat na bezprecedentní výzvy globalizace.⁵ K těmto stinným stránkám patří také skutečnost, že globální sítě vytvářejí nové možnosti pro aktivity organizovaného zločinu nebo že slábnoucí národní státy se nedokážou účinně bránit obrovským daňovým únikům globálně operujících firem.

V zásadě je možné stále konstatovat, že národní státy si zachovávají postavení dominantních prvků globálního řádu, i když se budou nalézat pod silným tlakem ekonomické globalizace a šíření informačních a komunikačních technologií, s tím související proliferace regionálních politických a ekonomických organizací i nadnárodních virtuálních zájmových seskupení, založených na sdílení společných náboženských, kulturních, etnických či jiných identit. Podle amerického politologa Richarda Haasse je dnes moc ve světě „v mnoha rukách a na mnoha místech“.⁶

Moc soustředěná v rukou národních států je nicméně zatím největší, což je zjevné, pokud se podíváme na hlavní aktéry současného nastupujícího multipolárního světa: Spojené státy americké, Čínu, Rusko, Japonsko, Indii a též Evropskou unii. (Ta není národním státem, nicméně v rámci jejího více než půlstoletého vývoje jednotlivé členské země – národní státy – postoupily zásadní aspekty svých suverenity EU. Tento proces není a nebude ukončen minimálně ve střednědobém horizontu. Přesto je EU vnímána díky rozsahu a hloubce politické a ekonomické integrace jako skutečný globální aktér.) I proto je možné shrnout, že hlavní světoví aktéři, kteří zahrnují polovinu lidstva a připadá na ně 75 % HDP světa a 80 % světových zbrojních výdajů, v konečném důsledku nejvíce ovlivňují charakter globálního vládnutí. Stále

se to do určité míry odráží i v největší globální politické organizaci – Organizaci spojených národů, jejíž klíčový orgán Rada bezpečnosti zahrnuje pět stálých členů s právem veta patřících mezi hlavní světové aktéry: Spojené státy, Velkou Británii, Francii, Rusko a Čínu.

Vzrůstá význam i dalších národních států, které můžeme v řadě případů označit za regionální mocnosti: Brazílie, Argentiny, Chile, Mexika, Venezuely v Latinské Americe; Jižní Afriky a Nigérie v Africe; Egypta, Íránu, Izraele, Saúdské Arábie a Turecka v severní Africe a na Blízkém východě; Pákistánu, Thajska a Vietnamu v jižní a jihovýchodní Asii; Kazachstánu ve Střední Asii; Jižní Koreje, Indonésie a Austrálie ve východní Asii a Oceánii. Tento výčet vypovídá i o jednom nepřehlédnutelném jevu: dynamismu vývoje mnoha rozvojových zemí, které je nyní možné zařadit do kategorie „emerging countries“. Spolu s Čínou, Indií a Ruskem vzrostl významně jejich podíl na světové ekonomice: z 39,7 % počátkem devadesátých let 20. století na 48 % v roce 2006. Dochází i k jejich vzájemné koordinaci, která nezávisí na geografické blízkosti, ale na společných ekonomických zájmech. Nejvýraznějším příkladem je uskupení „BRIC“ sdružující Brazílii, Rusko, Indii a Čínu. Na obzoru je vznik i dalšího uskupení – „VISTA“ (Vietnam, Indonésie, Jižní Afrika, Turecko, Argentina).

Přesto vzrůstá důležitost velkých politicko-ekonomických bloků, makroregionů spojujících celé skupiny geograficky blízkých států, což je odrazem toho, že paralelně s procesem globalizace probíhá i proces regionalizace. Ukázkovým příkladem je existence Evropské unie, jež se stala příkladem pro vznik a fungování dalších regionálních organizací, jako jsou např. Společenství jihovýchodních asijských států (ASEAN) nebo Africká unie. Ekonomickou, bezpečnostní a politickou provázanost transatlantického regionu zvýrazňuje existence a fungování Severoatlantické aliance jako nejsilnější vojensko-politické organizace světa, která je úzce politicky i bezpečnostně propojena s Evropskou unií. Existují i další regionální organizace, jakými jsou Šanghajská organizace spolupráce (ŠOS), Liga arabských států (LAS), Ekonomické společenství západoafrických zemí (ECOWAS) nebo Jihoamerický společný trh (Mercosur). Výrazným rysem jmenovaných organizací je, že mají značný ekonomický a politický vliv ve svých regionech, jenž se v některých případech promítá i na globální úroveň.

Spektrum aktérů je širší. Kromě národních států a regionálních organizací operují v globálním prostoru např. velké nadnárodní ekonomické korporace s vlivem, který často překračuje nejen ekonomické možnosti národních států (Microsoft), nevládní organizace (Greenpeace, Lékaři bez hranic) a v neposlední řadě i média (CNN, BBC, Al Džazíra), jež v mnoha případech výrazně formují politické postoje a názory desítek i stovek milionů lidí.

² Lindblom, Ch. (1977): *Politics and Markets*. New York, Basic.

³ Viz například souhrnná publikace Salomon, L. M. – Anheier, H. K. et al. (1999): *Global Civil Society – Dimensions of the Nonprofit Sector*. John Hopkins University.

⁴ Blíže viz například Castells, M. (2000): *The Rise of the Network Society*. Oxford, Blackwell.

⁵ Srovnej například Dror, Y. (2001): *The Capacity to Govern*. London, Frank Cass.

⁶ Haass, N. R. (2008): *The Age of Nonpolarity*. *Foreign Affairs*, May/June 2008, <<http://www.foreignaffairs.org/20080501faessay87304/richard-n-haass/the-age-of-nonpolarity.html>>.

Množství a různorodost globálních aktérů nezaručuje, že na široké spektrum globalizačních výzev je nebo bude dáována adekvátní koordinovaná odpověď. Rychlost a hloubka výzev, které globalizace přináší, výrazně zvyšuje tlak na všechny zmíněné aktéry. Stačí letmo připomenout hlavní výzvy: devastace životního prostředí a z toho vyplývající negativní klimatické změny v rozsáhlých regionech, globální chudoba, demografická nerovnováha mezi vyspělými a nerozvinutými regiony, masová migrace, existence tzv. zhroucených států často spojená s existencí terorismu a organizovaného zločinu, proliferace zbraní hromadného ničení apod. V poslední době se k těmto negativním jevům přidala globální finanční a ekonomická krize. Ukazuje se, že ani OSN, ani další globální nebo regionální instituce a subjekty (včetně Světové banky či Mezinárodního měnového fondu) nejsou schopny adekvátně reagovat na krizové jevy. Existuje v pravém slova smyslu „institucionální vakuum“.

Znepokojení vyvolává především institucionální krize OSN, a to poté, co selhal pokus o její reformu v roce 2005. Není vyloučeno, že vliv této organizace na podobu globálního vládnutí bude postupně dále upadat, zejména pokud se Radě bezpečnosti OSN nepodaří efektivně čelit hrozbám vůči mezinárodnímu míru a bezpečnosti.⁷ Ohroženo je také plnění legitimních cílů některých globálních projektů OSN, jako například „Rozvojových cílů tisíciletí 2015“ (*Millennium Development Goals 2015*) nebo kjótského protokolu.

V souvislosti s OSN je v popředí pozornosti i reforma Rady bezpečnosti. Je zjevné, že podoba Rady ne zcela odpovídá novým politickým a ekonomickým realitám světa, které jsou výrazně odlišné od roku 1945, kdy OSN vznikla především z vůle a pod vlivem vítězů druhé světové války. Z hlediska ekonomického vlivu a počtu obyvatel mohou na stále členství v Radě s právem veta aspirovat např. Indie, Japonsko, Brazílie či Německo. Nicméně existuje řada důvodů, proč k reformě Rady ve střednědobém horizontu nedojde. V první řadě stávajícím členům s právem veta příliš nevyhovuje, že by se počet těchto členů rozšířil, čímž by mohli přijít o své stále výsadní postavení na mezinárodní scéně. Existují i další důvody. Např. Japonsko je sice ekonomickou velmocí, ale zatím zůstává otazník nad jeho úplnou nezávislostí v mezinárodněpolitickém smyslu,

⁷ Studie britského ministerstva obrany *The DCDC Global Strategic Trends Programme 2007–2036* prognózuje, že neuskuteční-li se reforma OSN, může dojít ze strany jednotlivých mocností nebo jednotlivých seskupení ke snaze „zaplnit“ vakuum po OSN. Zřejmě se to nepodaří, neboť nedojde ke konsenzu, jak dosáhnout „vyjádření společné vůle“. To může způsobit, že každý aktér se bude řídit vlastními zájmy, což povede ke zvýšení rizika širší konfrontace a konfliktu (viz <<http://www.mod.uk/DefenceInternet/AboutDefence/Organisation/AgenciesOrganisations/DCDC>>, s. 51).

která je stále omezena poválečnou ústavou sestavenou tehdejší americkou vojenskou správou pod vedením generála Douglase MacArthura. Se členstvím Japonska by také těžko (i z historických důvodů) souhlasila Čína. Značný a stále rostoucí je ekonomický potenciál Indie a Brazílie, ale jejich politický vliv ve světě je omezen. Také potenciální členství Německa by zřejmě vyvolalo nemalou debatu, např. uvnitř Evropské unie. Reforma Rady bezpečnosti výrazně závisí na tom, zda se podaří oživit proces reformy OSN.

S oslabeným postavením OSN v systému globálního vládnutí souvisí i vývoj v uplatňování mezinárodního práva. Po skončení studené války došlo v Radě bezpečnosti OSN k výrazným neshodám při jeho výkladu a respektování především v souvislosti s podmínkami užití síly, s interpretací ohrožení mezinárodního míru a bezpečnosti a s rovnováhou mezi mezinárodní intervencí a státní suverenitou. Projevilo se to především v souvislosti se zásahem NATO proti Jugoslávii (1999) a intervencí Spojených států v Iráku (2003), kdy byla Rada bezpečnosti OSN jako důležitý aktér v konečném důsledku vyřazena z procesu politické komunikace a rozhodování o těchto aktech.⁸ Tento proces bude zřejmě pokračovat, což mj. vyplývá ze studie NATO „Future Security Environment“. V ní se uvádí, že v případech, kdy bude možno užít vnější síly pro intervenci ve vnitropolitických záležitostech, bude mezinárodní právo změkčováno, pokud bude taková intervence ospravedlnitelná ze zřejmých humanitárních důvodů.⁹ Dá se předpokládat, že interpretace, kdy nastanou takové podmínky, bude i na půdě OSN a v její Radě bezpečnosti vytvářet rozpory především mezi Spojenými státy, Francií a Velkou Británií, jež prosazují tento přístup, na straně jedné a Čínou a Ruskem, které naopak trvají na nedotknutelnosti a respektování státní svrchovanosti, na straně druhé.

Nad budoucností OSN a její akceschopností tak leží řada otazníků. Není nezajímavé, jak vidí v kontextu globálního vládnutí možnou budoucí podobu OSN významný americký futurolog Alvin Toffler, který navrhl, aby se OSN stala federací různých smluv a paktů a proměnila svou strukturu ze souboru stálých vertikálních byrokracií v horizontální, na jednotlivé problémy zaměřené jednotky. Vzdávající role a rozsah působení regionálních organizací ve světě může takový model učinit jednou z možných alternativ fungování OSN, nicméně i tak bude jen jedním z příspěvků k posilování kapacit globálního vládnutí.

⁸ Ještě před těmito dvěma operacemi však Rada bezpečnosti OSN v roce 1994 zcela selhala v rozhodování, zda má OSN zasáhnout do občanské války spojené s genocidou ve Rwandě. Nakonec k relevantnímu zásahu nedošlo; konflikt si vyžádal 800 tisíc obětí.

⁹ Blíže viz *Future Security Environment*, Draft 1. 3. – Symposium FSE-04 Apr. 2006, s. 50–52.

Mimo OSN se zformovaly další instituce udávající globálnímu vládnutí nové impulzy. Jsou to například pravidelná setkávání politických vůdců v rámci skupin nejvyspělejších států světa G-8 a G-20,¹⁰ jež se zabývají často rozsáhlou agendou globálních problémů. Problematická bude jejich schopnost dovést přijaté závěry k efektivní realizaci a také povaha paralelních či potenciálně konkurenčních institucí ve vztahu ke stávajícímu systému OSN. Sítě, ať už na politické či technické úrovni, nemohou být ani zdaleka tak univerzální a legitimní jako OSN, proto vyvstává obecný problém jejich odpovědnosti a kontrolovatelnosti a riziko konfliktu s jinými sítěmi a institucemi globálního vládnutí.

Vážným problémem může být právě otázka legitimacy. Platí to především o platformě G-8 sdružující Spojené státy americké, Kanadu, Velkou Británii, Francii, Itálii, Německo, Japonsko a Rusko. Americký politolog Francis Hoge ji označil za klub „primárně reprezentující západní kulturu“,¹¹ který nerespektuje globální realitu především v podobě existence Číny a Indie. Vždyť čínská ekonomika je již mnohem větší než ekonomiky členů G-8 Itálie či Kanady a Čína a Indie mají téměř třikrát více obyvatel než všechny členské země G-8 dohromady. Z daného politického anachronismu vyplývá i omezená schopnost realizovat v praxi cíle a úkoly dohodnuté na summitech G-8, jakými jsou např. úsilí o zastavení degradace životního prostředí, omezování globální chudoby, boj proti AIDS nebo boj proti terorismu. „Uzavřenost“ platformy G-8 nebude zřejmě setrvalým stavem, neboť Západ bude muset vzít na vědomí, že po téměř pěti stoletích se těžiště mezinárodněpolitické pozornosti postupně přesouvá z transatlantické oblasti do oblasti jižní a východní Asie.

Jaká tedy může být budoucnost globálního vládnutí? Bude ve značné míře závislá na podobě multipolárního světa. Ředitel Centra pro evropskou reformu v Londýně Charles Grant predikuje existenci dvou možných variant: jedné založené na soupeření, kde budou hrát prim národní státy, a druhé založené na respektování multilaterálních organizací a z toho vyplývajících respektování multilaterálních pravidel jednání.¹²

¹⁰ G-20 představuje neformální platformu dvaceti nejvyspělejších zemí a nejdynamičtěji se rozvíjejících zemí. Patří do ní Argentina, Austrálie, Brazílie, Čína, Francie, Německo, Indie, Indonésie, Itálie, Japonsko, Kanada, Jižní Korea, Mexiko, Rusko, Saúdská Arábie, Jihoafrická republika, Turecko, Velká Británie a USA. EU je také zastoupena předsednickou zemí EU a Evropskou ústřední bankou. Vznik G-20 inicioval někdejší kanadský ministerský předseda Paul Martin.

¹¹ Viz Hoge, F. J. (2004): A global power shift in the Making. Foreign Affairs č. 4/2004, <<http://www.foreignaffairs.org/20040701facomment83401/james-f-hoge-jr/a-global-power-shift-in-the-making.html?mode=print>>, s. 4.

¹² Grant, Ch. (with Barysch, K.): Can Europe and China Shape a New World Order? Centre for European Reform 2008, <http://www.cer.org.uk/pdf/p_837.pdf>, s. 4.

Která z variant převáží, není zcela jasné. První dekáda 21. století ukázala zatím spíše použití „mixu“ variant při řešení politických, ekonomických a bezpečnostních problémů světa, i když v mnoha ohledech byla patrná silná tendence především nejsilnější velmoci – Spojených států – preferovat principy unilaterální, národní politiky a strategie a principy multilaterální politiky respektovat pouze výběrově. Politická, ekonomická a bezpečnostní realita a hloubka problémů současného světa je nakonec donutila i ke korekci takové politiky. Prosazení druhé varianty, kterou Charles Grant také označuje za „multilaterální model multipolarity“ závisí v mnoha ohledech na postoji Evropské unie, která mu jako jeden z významných globálních aktérů jednoznačně dává přednost. Vypovídají o tom i slova Evropské bezpečnostní strategie z roku 2003: „Ve světě globálních hrozeb, globálních trhů a globálních médií závisí naše bezpečnost a prosperita stále více na efektivním systému mnohostranné spolupráce. Naším cílem je vytvořit silnější mezinárodní společenství, dobře fungující mezinárodní instituce a mezinárodní řád založený na dodržování přijatých norem.“¹³

Literatura

- Balabán, M. (2005): Perspektivy, tendence a hlavní aktéři vývoje bezpečnostní situace ve světě do roku 2020. In: Bezpečnostní budoucnost České republiky – otázky, výzvy, problémy. Praha, Ministerstvo obrany ČR – Agentura vojenských informací a služeb, s. 7–33.
- Balabán, M. (2008): Megatrendy světového vývoje. Praha, Prague Social Science Studies, Filozofická fakulta UK, Fakulta sociálních věd UK, <http://publication.fsv.cuni.cz/attachments/281_031%20-%20Balaban.pdf>, 52 s.
- Castells, M. (2000): The Rise of the Network Society. Oxford, Blackwell.
- Dror, Y. (2001): The Capacity to Govern. London, Frank Cass.
- Global Trends 2025: A Transformed World. The National Intelligence Council's 2025 Project (2008). <http://www.dni.gov/nic/PDF_2025/2025_Global_Trends_Final_Report.pdf>, 99 s.
- Grant, Ch. (with Barysch, K.) (2008): Can Europe and China Shape a New World Order? Centre for European Reform. <http://www.cer.org.uk/pdf/p_837.pdf>, 59 s.
- Grant, Ch. (with Valasek, V.) (2007): Preparing for the multipolar World: European foreign and security policy in 2020. Centre for European Reform – EU 2020 essay. London, 36 s.

¹³ Bezpečná Evropa v lepším světě. Evropská bezpečnostní strategie. In: Bezpečné Česko v bezpečné Evropě. Praha, Úřad vlády České republiky 2007, s. 11.

Haass, N. R. (2008): The Age of Nonpolarity. Foreign Affairs, May/June 2008, <<http://www.foreignaffairs.org/20080501faessay87304/richard-n-haass/the-age-of-nonpolarity.html>>.

Hlavní aktéři vývoje bezpečnostní situace ve světě v horizontu 2020 s výhledem 2050. Sborník z workshopu k přípravě scénáře „Vývoj bezpečnostní situace ve světě, Evropa, ČR v horizontu roku 2020 s výhledem do roku 2050“. Praha, 14. června 2006, <http://ceses.cuni.cz/CESES-74-version1-061115_sbornik.pdf>.

Leonard, M. (2007): Divided World: The struggle for primacy in 2020, London, Centre for European Reform, 54 s.

Lindblom, Ch. (1977): Politics and Markets. New York, Basic.

Long Term Vision, Strand One, Global Context study for an initial ESDP Long Term Vision (LTV) (2006). Paris, European Union Institute for Security Studies, 42 s.

Mapping the Global Future. Report of the National Intelligence Council's 2020 Project (2004). <http://www.cia.gov/nic/NIC_globaltrend2020.html>, 123 s.

de Montbrial, T. (2007): Mnogopoljarnost' i mnogoobrazije. Rossija v globalnoj politike, N 6, Nojabr-Děkabr 2007, 8 s.

Potůček, M. (2007): Globální vládnutí. In: Studie pro oblast kritických infrastruktur v rámci projektu přípravy výzkumného centra pro EU. Řež, Ústav jaderného výzkumu, a. s., s. 86–91.

Potůček, M. a kol. (2007): Strategické vládnutí a Česká republika. Praha, Grada, 360 s.

Salomon, L. M. – Anheier, H. K. et al. (1999): Global Civil Society – Dimensions of the Nonprofit Sector. John Hopkins University.

The New Global Puzzle. What World for the EU in 2025 (2006). Paris, European Union Institute for Security Studies 2006, <<http://www.iss-eu.org/books/NGP.pdf>>, 250 s.

2. BRAZÍLIE

Brazílie je rozlohou pátá největší země na světě, její populace v současnosti dosahuje téměř 190 mil. obyvatel a představuje přibližně desátou největší ekonomiku světa. George Kennan¹⁴ řadí Brazílii mezi tzv. „monster countries“ (společně s USA, Indií, Čínou a Ruskem). Do 21. století vstoupila jako země, která prošla úspěšnou demokratizací, a ekonomické reformy devadesátých let vytvořily základ pro solidní ekonomický růst. V roce 2003 byla zveřejněna studie investiční banky Goldman Sachs „Dreaming with BRICs, Path to 2050“, která předpovídá, že ve střednědobém a dlouhodobém horizontu bude Brazílie společně s Ruskem, Čínou a Indií patřit mezi nejsilnější světové ekonomiky.¹⁵

2.1 Hlavní rysy politického a ekonomického vývoje Brazílie v první dekádě 21. století

Pro Brazílii představovalo období posledních dvou dekád 20. století a počátku 21. století roky výrazných vnitřních změn, a to jak v oblasti politické a sociální, tak v oblasti ekonomické. V roce 1985 byl nepřímo parlamentem zvolen první civilní prezident, čímž se symbolicky uzavřel dvacetiletý autoritářský režim vojenské vlády. Roku 1988 byla přijata nová demokratická ústava a v následujícím roce byla po téměř třicetileté přestávce přímou volbou zvolena hlava státu. Ve volbách roku 2002 pak poprvé v historii země došlo ke skutečnému střídání politických skupin u moci, kdy se zvolením kandidáta dosavadní levicové opozice dostala k moci Dělnická strana (*Partido dos Trabalhadores* – PT). Předání moci po těchto volbách

¹⁴ Kennan, G. (1993). Around the Cragged Hill: A Personal and Political Philosophy. New York, Londýn, W. W. Norton & Company, s. 143.

¹⁵ Vývoj Brazílie vzbuzuje také pozornost světových médií. Srov. zejména zvláštní přílohy věnované Brazílii: The Economist 12. 4. 2007, Financial Times 8. 7. 2008, The Guardian 14. 3. 2008.